

LBRIS

We know
books

Varujan
Vosganian

150
de
proeme

Ilustrații de
Mircia Dumitrescu

Editura JUNIMEA & Editura ARARAT

/ 2025 /
Iași

Îmi îngrop fața în palme, înmormântarea cea de toate zilele, îmi spun, așteptând mica înviere a dimineții, micile patimi și Evanghelia scrisă la persoana întâi, senzația că nu-mi sunt contemporan mie însumi

Absent uneori din propria-mi viață, trăind pe placul celorlalți alteleori, pierzând avionul și cei care mă așteptau îmbrățișând pe un altul, hoinărind, încât oriunde mă opream, însemna c-am ajuns, nu-mi sunt pe deplin contemporan mie, trăirile sunt mai lungi sau mai scurte ca viața, nu cred în timpul care măsoară, nu cred în Înviere până nu văd pe obrajii morților lacrimi

II

Am moștenit de la ai mei dreptul de a avea amintiri pe care ei n-au avut timp să le uite, mi-au lăsat amintirile moștenire așa cum mi-au lăsat casa părintească și curtea, cireșul din fundul grădinii, hainele agățate în cui care-i așteaptă încă să se întoarcă, mormintele din cimitirul de peste calea ferată, pozele în care erau cei ce nu mai erau

De la ai mei am moștenit tenul smead și ochii umbroși, sprâncenele arcuite și negre, sângele care nu se face cerc, să se odihnească, de la ai mei am moștenit viața cu nostalgiile și nădejtile ei, și tot de la ei am moștenit moartea

Am moștenit de la ai mei dreptul de a avea amintiri pe care n-au avut timp să le uite, deși ei n-ar fi vrut să se întâmple asta, pentru binele meu

LBRIS

We know
books

Am suferit de aceeași boală a ochilor, Borges și cu mine, un fel de orbul găinilor, cum se zice-n popor, sau, mai prețios, cataractă, ce ciudat cuvântul ăsta care exprimă în același timp o sărăcire a luminii și o abundență a apei sărind peste pietre, la vârsta mea Borges era de zece ani orb, când nu era el însuși Homer, îl întâlnea în povestea despre nemuritori, mi-e rușine când întorc pagina pe care am parcurs-o, el nu mai putea citi, doar asculta cărțile din care-ar fi vrut să citească, se cufunda în labirintul lor, în rafturile bibliotecii Babel înțesate cu cărți de nisip, labirintul acela nu avea ieșire la mare, spre deosebire de pampa sau de deșertul celor doi regi, râul arată ieșirea din orice labirint

Am suferit de aceeași boală a ochilor, Borges și cu mine, multă vreme el a citit cu obrazul atât de aproape de carte, așa cum popoarele mărilor galbene își ating frunțile când vorbesc, dar leacul mi-a fost dat numai mie, mă gândesc că leacul le-a făcut o nedreptate celor născuți înaintea mea, dar nu e ca și cum l-aș fi părăsit pe Borges în miezul furtunii, el a rămas să rătăcească-n lumină, eu am rămas să bâjbâi prin întuneric, lumea pe care o văd, eu o împart cu ceilalți, lumea lui, el singur o vede

IV

Mă simt vinovat față de trandafirii crescuți în fundul grădinii, sub gardul dinspre Biserica Sfântul Nicolae, apăruseră din întâmplare așa cum jertfele se nasc din întâmplare, erau trandafiri de dulceață, cu petale subțiri, de un roz ca de sânge amestecat cu apă și un miros cum ar fi dacă tristețile ar mirosi, știau ce-i așteaptă, nu puteau fugi, petalele încă vii se adunau în boluri de sticlă, se opăreau în apă fierbinte, îndulcită cu miere, și se fierbeau la foc mic până ce marginile se destrămau, dulceața era parfumată și bună la gust, dar, mâncând-o, asta nu mă făcea mai puțin vinovat, dimpotrivă, le-aș fi cerut iertare florilor când erau încă vii și frumoase, dar ce frumusețe e aceea care nu se sfârșește

Dulceața de trandafiri întinsă pe orezul cu lapte și eu copil, la masa de seară, fără să-mi pot scoate din minte florile vii de la capătul curții cărora nu le-am putut cere iertare, am rămas vinovat pentru că trebuia să rămân vinovat, altfel viața mea ar fi de neînțeles, și ei, pe care i-am întâlnit și poate trăiesc undeva, sunt cei care mi-au oferit iertarea fără să am prilejul s-o cer, și, mai ales, eu însumi, cel căruia îmi e cel mai greu să-i cer să mă ierte

O urcare a treptelor, o piramidă, sufletul meu care nu se află pe nicio hartă și nu există hartă pe care să nu o cuprindă, greutatea lui e egală cu greutatea umbrei, dar umbra are formă și n-are conținut, în timp ce sufletul mustește de miez, forma nu i-o cunoaște nimeni, oglindirea lui e tot el, dacă l-aș întâlni pe stradă, nici nu l-aș cunoaște

O urcare a treptelor, până la altarul de piatră, un cuțit răsucit care, ca orice jertfă, împovărează, o geometrie a sufletului, de neimaginat, lipsită de axiome, cu unghiurile căscându-se în jurul cercului lui Kandinsky, o geografie variabilă, precum dunele pe care vântul le plimbă-n deșert, cristale de sare pe care le lasă în urmă lacrima și sudoarea, le e prea sete ca sufletul să se liniștească, o geometrie rămasă pe gânduri, un joc de lumini și de umbre ca și cum sufletul ar avea boltă și pe ea ar sclipi steaua Sirius, o urcare a treptelor și câte asemănări, Piramida lui Keops, marea piramidă din Cholula și sufletul meu, fiecare dintre ele are, în adânc, o cameră ascunsă

VI

Domnul Weissmann, gestionarul Consignației din piață, care scăpase de la Auschwitz – mă rog, doar o parte din el, cum singur spunea – avea o cugetare în ce ne privește: noi, armenii și evreii, în afară de Vechiul Testament, mai avem ceva în comun, ăia care voiau să ne măcelărească pe toți, Cel de Sus i-a oprit la jumate, uite și răscrucile care ne-au înjumătățit, primul mare război la armeni și al doilea pentru evrei, pe urmă fiecare își are numărătorile lui în care numele morților sunt mai multe decât cele nouăzeci și nouă de nume ale lui Dumnezeu, un milion și jumătate de armeni au rămas vii pe pământ, un milion și jumătate au fost omorâți și s-au scurs sub pământ, dar numărătoarea nu se oprește aici, trăim pe pământ, trăim sub pământ, popoare ale Persefonei, și dacă trăim pe din două și suntem acum opt milioane, în lumea morților suntem tot pe-atât, ei trăiesc ca și noi, se îndrăgostesc, fac copii, poate că în lumea morților, odată cu mine, s-a născut un băiat care a fost botezat Varujan, dacă și ei, în lumea morților, se botează

Într-o bună zi, domnul Weissmann a dispărut, pur și simplu, unii ziceau c-a murit în incendiul din sinagogă, alții că a emigrat în Eretz Israel, când s-au încumetat să spargă lacătul Consignației, au găsit sipetul cu fotografia, micul lui Yad Vashem, și în afara Vechiului Testament mai avem ceva în comun, păstrăm și noi o

cutie de-alamă cu pozele morților noștri, în jur aerul e rece de respirația copiilor și nepoților născuți după moarte, trăim pe pământ, trăim sub pământ, jumătăți care se întregesc fără să se întâlnească, pentru un popor trecut prin măceluri, nu toți cei morți au fost vii cândva